

յերից երկուսը Գաւաշ ու հոն կը շինէ նոր վանք
ը, իւր, ըսիք նարեկացի էք, ձեր վանքը:

Քիւրտերը որոնց լեզուն Կորմանջի է,
Խոխոխանակ ըսելու «Կարող Տէր», ըսին Կա-
ւսեաւսէր:

Երբ մենք ոտքի ելանք մեր ճամբան
ընթացելու, պապիկը ըսաւ:

— Դէ', եկէք ձեր ճակատները համ-
ուրդուրեմ, դուք փոխարէն, Սուրբին սուրբ
խմբերով մանր համբուրեցէք, ջահին մէջ քիչ
բեք ձէթ ածեցէք և ըսէք:

Ի՛ — Յիշեալ պապիկն քո յորժամ գաւ
ամբարշտութեամբ քով և ողորմեա...

Կ՛ — Պապիկ, դուք տէրտէ՛ր էք:

— Երբ տէրտէ՛ր պակսի տէրտէ՛ր եմ:

— Ուրեմն, Օրհնեա ի Տէր:

Ը — Աստուած օրհնէ ձեզ, զաւակներս,
և ապա աչքերը վեր ամբառնալով, աղօթեց
մեզ համար ըսելով:

— «Պահապան ամենայնի, Քրիստոս,
աջ քո հովանի լիցի ի վերայ իմ, ի տուէ
հ և ի գիշերի, ի նստել ի տան, ի գնալ ի
ճանապարհ, ի ննջել և ի յառնել, զի մի
կերբեք սասանեցայց»...

Իրիկնապահի ժամը 7-ին, գրեթէ ա-
րեամայրին հասած էինք Շիտան:

Կէս գիշերին շուկի պէս բան մը ան-
ցաւ գիւղէն: Կարապետը իր անկողինէն
է դուրս ցատկեց ու գնաց. 15 վայրկեան
վերջ վերադարձաւ ըսելով. «Պաւօ, Մա-
ղուլը փախցուց»:

Առաւօտեան իմացանք թէ, արտերցի-
ները զգուշացած են Մաղուլ և իր մարդիկ
հետապնդելէ, գիտնալով որ Շիտանի մէջ
«խումբը» իջած է: «Սոււմբը» ըսելով կը
հասկնային յեղափոխական խումբը որու
հետ աշխրթեանները այդ օրերուն Թուրքիոյ
Սահմանադրութենէն վերջ չէին ուզեր գործ
ունենալ:

Յեղափոխական այդ ենթադրեալ խում-
բը մենք եղած էինք:

Գնչուհին լուր տարածալնաւ է ար-
տերցիներուն մէջ որ ինք անձամբ տեսած
է յեղափոխական խումբը ու հետերնին
խօսած է:

Մեր ներկայութիւնը օգտակար հան-
գիսացած է Մաղուլի քաջագործութեանը:

Մաղուլը հասաւ իր նպատակին:

Մենք ալ մերը՝ քանի որ տեսանք
որովայրերը, համբուրեցինք անոնց դա-
րաւոր քարերը:

ՅՈՒՅԱԿ ԶԵՌԱԳՐԱՅ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆՅ

Ս. Յակոբեանց ձեռագրական հաւա-
քածոն իր թիւով և արժէքով կը գրաւէ
երկրորդ տեղը, հայկական բոլոր հաւա-
քումներու մէջ: Ան կը պարունակէ այսօր
աւելի քան 3700 հին և նոր ձեռագիրներ:
Այս պատկառելի թիւին մեծագոյն կէսը
գոյացած է վերջին հարիւր տարուան ըն-
թացքին:

Ս. Յակոբեանց վանքին ձեռագիրները
առաջին անգամ ցուցակագրած է Տիգրան
Սաւալանեան 1860 ապրիլի թուականներուն:
Այդ ցուցակին մէջ նկարագրուած են 1742
գրչագիր մատենաներ, առաւել կամ նուազ
ընդարձակութեամբ, ըստ կարեւորութեան.
այնպէս որ ձեռագրած է 971 մեծագիր էջերէ
բաղկացած հատոր մը:

Իրմէ 30 տարի վերջ, աւելի ընդարձակ
ծրագրով, այսինքն Տաշեանի և Սարգիս-
եանի գրութեամբ, գործի սկսած է Սապայ-
եան Սահակ Եպիսկոպոս, իր ցուցակը խմբ-
բագրելով գրքերու տեսակներուն համա-
ձայն: Ան ցուցակագրած է 2000 ձեռագիր-

Շիտանէն՝ Շամբուտի հարաւէն կրկին
վերադարձանք Կաղաղիգ, ու, Բարատո-
տիկի անցքին վրայ մեր վերջին ողջոյնը
տալով Փեսանդաշտին, Հելի վանքի ճամ-
բայով Պատականց իջանք, ետ մեր գիւղ
նարեկը, ուրկէ մեր բացակայութիւնը ան-
հանգստութեան նշաններ առաջացուցեր էր
մեր ծնողքին:

Կրցա՞յ բան մը գրել, որ հետաքրքրա-
կան եղաւ նաև ընթերցողին: Չգիտեմ:
Բայց գիտեմ, որ ասով կրկին վերապրեցայ
ու վայելեցի այդ սիրելի անցեալը, ու,
թերևս աւելի գիտակցօրէն ապրեցայ քան
40 տարի առաջ երբ գնահատել չգիտէի այս
բոլորը:

Թող, ախպէր, քող, որ իմ սիրտ կրակ
[ու բոց վառուած էլնի,
Թող, որ իմ աչք կլկլացող պղտոր պղտոր
[աղբիւր էլնի:

ԳԱԽԱՇՈՐԴԻ

(Ն. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ)

(Վերջ՝ 5)

ներ, յառաջանալով մինչև 2673 թիւը, միջանկեալ դուրս թողլով մօտ 700 հատորներ: Աւելի ուշ, իր կաթողիկոսութեան շրջանին, ան ձեռնարկած է նոր խմբագրութեան մը, համաձայն թիւերու կարգին, որը սակայն կանգ առած է 260 Վրայ: Շատ մը ձեռագիրներ ալ սխալմամբ երկիցս ցուցակագրուած են: Այնպէս որ մեծ ու պղտիկ 90 տետրակներու մէջ շուրջ 7700 էջ գիր տողած է Խապայեան:

Բացի ասոնցմէ թէ Սաւալանեան և թէ Խապայեան պատրաստած են նաև ուրիշ ցուցակ մը, որուն մէջ նշանակուած են, այլուքեանական կարգով, հեղինակներու անունները և անոնց երկերը:

Սաւալանեանի և Խապայեանի կազմած, և ցարդ անտիպ մնացած, այս ցուցակներէն է որ բանասէրները օգտուած են մինչև հիմա, աւելի կամ նուազ չափով:

Մեր օրերուն, Արտաւազգ Արք. Սիւրմէեան, երուսաղէմ իր այցելութեանց ընթացքին, որոշ ժամանակ կը յատկացնէր վանուցս ձեռագիրներուն ցուցակագրութեան: Ան մանրամասնօրէն ցուցակագրած է 164 ձեռագիրներ, և իր աշխատութեանց արդիւնքը ի լոյս ընծայեց 1948ին, Ս. Ղազարի Մխիթարեան տպարանէն: Ան թուահամարի կարգով ցուցակագրած է 140 ձեռագիրներ, իսկ մնացեալները ընտրովի առնուած են տարբեր առիթներով:

Արտաւազգ Արքեպիսկոպոսի այս երկը կը ներկայանայ իբրև առաջին հատորը Ս. Յակոբեանց Վանքի հայերէն ձեռագրաց մայր ցուցակին: Այս իրողութիւնը թելադրիչ էր ինքնին, որ սկսուած գործը յառաջ տարուէր: Լուսահոգի Սրբազանը ջերմ փափաք ունէր նորէն երուսաղէմ գալու և պատրաստելու երկրորդ հատոր մը ևս, բայց դժբախտաբար իր այդ գնահատելի փափաքը իրագործելու ժամանակ չունեցաւ. տարաժամ մահը խլեց զինքը այս աշխարհէն:

Տողերս գրողը, որ վաղուց կը զգար ձեռագրաց ցուցակի մը հրատարակութեան մշակութային տեսակէտէ մեծ կարևորու-

թիւնը, և մօտաւորապէս երեք տարիներ առաջ ձեռնարկած էր շարունակելու Արտաւազգ Սրբազանի թողուցած տեղէն, վերջերս առիթը ունեցաւ իր ծրագիրը պարզելու յայտնի գիտուն Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի, երբ ան երուսաղէմ կը գտնուէր իր քրոջը հետ, ուսումնասիրելով Ս. Յ. ձեռագրատան ճոխ մանրանկարները: Օրիորդ Տէր Ներսէսեան ուրախութեամբ լսեց մեր փափաքը և խոստացաւ օժանդակել մեր ցուցակին հրատարակութեան, և, իբրև այդ նպատակին յատկացուելիք հիմնադրամի առաջին գումար, նուիրեց հարիւր տոլար: Նոյն օրերուն ուխտաւորաբար քաղաքս գտնուող Պէյրութաբնակ ազգայիններէն Տիար Լեոն Նազարեան և Տիկ. Ա. Դաւիթեան ևս նոյն նպատակին նուիրեցին առաջինը 10 յորդանանեան տիւնար, և երկրորդը 50 տոլար: Մենք քաջալերուած այս յուսադրիչ սկզբնաւորութենէն, և վստահ ըլլալով որ նուիրատուներու այս շարքը պիտի ճոխանայ արժանաւոր ազգակիցներու նորանոր անուններով, փութացինք գնել թուղթը և սկսիլ տպագրութեան: Երկրորդ հատորի առաջին չորս պրակները արդէն իսկ տպուած են և գործը ուղիղ ճամբու մէջ է:

Այս տողերը յանձնելով մեր ազնիւ և մշակութասէր ազգակիցներու ուշադրութեան, կը սիրենք յուսալ որ մեր ակնկալութիւնները ի գերեւ պիտի չէլլեն և սկսուած այս գործը պիտի շարունակուի կանոնաւոր կերպով:

Տեսուչ Ս. Յ. Ձեռագրատան
ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ.

Յ. Գ. — Ձեռագրաց Ցուցակի հրատարակութեան ի նպաստ ունէ գումար կրնայ շնորհակալ չէքով, Պանք Օթոմանի վրայ, մեր հասցէին.

Bishop Norair Bogharian
Armenian Patriarchate
P. O. B. 4001
Old City, Jerusalem
Via Amman (Jordan)